

Motion till riksdagen 2019/20:3436

av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

med anledning av framst. 2019/20:RS5 Riksrevisionens ledningsstruktur

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår riksdagsstyrelsens förslag.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag till ledningsstruktur för Riksrevisionen som innebär att en chefsriksrevisor, tillika myndighetschef, och två riksrevisorers utses och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Riksrevisionen är en del av riksdagens kontrollmakt och har till uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs av staten. Uppdraget är unikt, och Riksrevisionen har en konstitutionell särställning som självständig myndighet under riksdagen med ett grundlagsskyddat oberoende avseende vad som ska granskas och hur granskningen ska genomföras. Den oberoende revisionen bidrar till att stärka den demokratiska insynen, och granskningsrapporterna ingår i de underlag som gör det möjligt för riksdagen att utkräva ansvar. En fungerande kontrollmakt är central för att säkerställa det politiska systemets demokratiska legitimitet.

Uppdraget som riksrevisor är således ett av de viktigaste uppdragen inom svensk statsförvaltning och ett uppdrag som ger i princip obegränsad möjlighet till insyn i offentlig verksamhet. Kraven på en riksrevisor är höga och rekryteringsbasen begränsad. Det ställer därför höga krav på en omsorgsfull och noggrann rekryteringsprocess. En vald riksrevisor måste ha stor integritet och åtnjuta högt anseende både inom förvaltning och hos politiska företrädare.

3 Riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen beslutade i december 2018 att sammankalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att förutsättningslöst utreda Riksrevisionens ledningsstruktur samt belysa för- och nackdelar med ett antal uppräknade alternativ. Kommittén skulle även lägga fram ett förslag till ledningsstruktur och den författningsreglering som är nödvändig för att genomföra förslaget. Vänsterpartiet hade en företrädare i kommittén och har skrivit en reservation till utredningens förslag (se Utredning från Riksdagsförvaltningen 2018/19:URF1).

Riksdagsstyrelsen föreslår att riksdagen väljer en enda riksrevisor till att vara chef för myndigheten Riksrevisionen och att ansvara inför riksdagen för den granskning av statlig verksamhet som ska ske enligt regeringsformen.

Riksdagsstyrelsen föreslår även att riksdagen väljer en ställföreträdande riksrevisor med titeln riksrevisionsdirektör. Riksrevisionsdirektören ska under riksrevisorn kunna ha hand om den dagliga administrativa ledningen av myndigheten. Riksrevisionsdirektören ska också vid behov få hand om och avgöra riksrevisionsärenden samt då svara för dem inför riksdagen. Om riksrevisorn har förklarat sig jävrig ska riksrevisionsdirektören också kunna inleda en granskning.

Riksrevisionsdirektörens ställning ska i viktiga hänseenden vara likvärdig med riksrevisorns i fråga om såväl självständigheten i granskningsuppdraget som villkoren för uppdraget. Riksrevisionsdirektörens mandatperiod föreslås i normalfallet vara sju år. Riksrevisionsdirektören ska kunna väljas om.

4 Vänsterpartiets inställning

4.1 Ledningsstrukturen

Vänsterpartiet delar riksdagsstyrelsens uppfattning om att Riksrevisionen är i behov av en tydligare myndighetschef. Dock har vi invändningar mot riksdagsstyrelsens förslag om att ta bort den nuvarande tredelade ledningsstrukturen. En struktur med enbart en riksrevisor blir sårbar. Det är viktigt att Riksrevisionen har en tydlig myndighetschef, men det finns flera goda skäl för att även fortsatt ha mer än en riksrevisor som självständigt och oberoende beslutar och är ansvarig för granskningen av staten. Med enbart en riksrevisor ökar risken att myndigheten kan uppfattas vara politiskt färgad på ett sätt som kan undergräva förtroendet för Riksrevisionens granskningar. Kontrollmaktens roll i samhället är mycket viktig, och risken för ett rubbat förtroende för Riksrevisionen är mycket allvarlig.

Kammarrätten i Stockholm förordar i sitt remissvar en ledningsstruktur med en chefsrevisor, tillika myndighetschef, och flera riksrevisorer motsvarande Justitieombudsmannens organisation. Vi delar denna uppfattning. Vi anser att en bättre ledningsstruktur är att utse en chefsriksrevisor som även är myndighetschef och två riksrevisorer. Enligt kammarrätten har Riksrevisionen genom sin utformning och sitt uppdrag en särställning jämfört med andra myndigheter. Kammarrätten anser att den särställningen riskerar att försvagas vid en övergång till en ledningsstruktur som liknar en traditionell myndighetsledning. Kompetensen riskerar därtill att bli både smalare och svagare med bara en riksrevisor. Kammarrätten befarar att den föreslagna lednings-

strukturen kan medföra att tjänsten som riksrevisor inte blir lika attraktiv, vilket kan påverka rekryteringen negativt. Vi delar kammarrättens farhågor. Enligt Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet borde de risker och sårbarheter som föreligger med en riksrevisor ha analyserats mer utförligt av utredningen.

Det finns för- och nackdelar med alla ledningsstrukturer. För Riksrevisionen är oberoendet avgörande för ett fortsatt högt förtroende. Med en chefsriksrevisor och två riksrevisorer anser Vänsterpartiet att riksrevisorernas självständighet i granskningsverksamheten bevaras på bästa sätt genom att de självständigt beslutar vad som ska granskas, hur granskningen ska bedrivas och om slutsatserna av granskningarna. Vi tror inte att riksdagsstyrelsens förslag om att riksdagen ska välja en riksrevisor och en riksrevisionsdirektör kommer att gynna Riksrevisionens ledningsstruktur.

4.2 Riksrevisionsdirektörens roll

Relationen mellan riksrevisorn och den föreslagna riksrevisionsdirektören i förslaget är problematisk bl.a. eftersom riksrevisionsdirektören föreslås kunna väljas om medan det inte gäller för riksrevisorn. Detta innebär enligt Vänsterpartiet att riksrevisionsdirektören riskerar att få för mycket makt i förhållande till riksrevisorn, vilket är olyckligt. Vi ser en risk i att detta kan få till följd att riksrevisionsdirektören uppfattas som den verkliga myndighetschefen.

Statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet skriver i sitt remissvar att det krävs en fördjupad diskussion om hur makt- och ansvarsfördelningen mellan riksrevisorn och riksrevisionsdirektören ska se ut. Detta eftersom riksrevisorn i vissa avseenden kommer att vara underordnad riksrevisionsdirektören och i andra avseenden ha en mycket stark ställning gentemot denna. Institutionen är även tveksam till att mandatperioden för riksrevisorn och riksrevisionsdirektören ska sammanfalla och till att riksrevisionsdirektören ska kunna väljas om. En ordning med helt sammanfallande mandatperioder, där betydelsen av ett välfungerande samarbete betonas, riskerar att skymma behovet av ömsesidig kontroll. En ordning med delvis sammanfallande mandatperioder möter, enligt institutionen, detta behov på ett bättre sätt. När det gäller riksrevisorn har en möjlighet till omval av kommittén ansetts innebära en risk för att riksrevisorns självständighet försvagas eller framstår som försvagad. Blotta misstanken om att en riksrevisor, för att stärka sina möjligheter till omval, skulle avstå från befogade slutsatser eller rekommendationer, skulle allvarligt kunna rubba förtroendet för Riksrevisionen. Statsvetenskapliga institutionen menar att om riksrevisionsdirektören ges en så stark ställning som kommittén förordar borde detta resonemang ha giltighet även för riksrevisionsdirektören. Institutionen avstyrker därför kommitténs förslag om att riksrevisionsdirektören ska kunna väljas om.

Sammantaget anser Vänsterpartiet att ovannämnda tveksamheter kring ledningsstrukturen och riksrevisionsdirektörens roll gör att vi inte kan stå bakom regeringens förslag i dess nuvarande lydelse.

Riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag till ledningsstruktur för Riksrevisionen som innebär att en chefsriksrevisor, tillika myndighetschef, och två riksrevisorer utses. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge riksdagsstyrelsen till känna.

Christina Høj Larsen (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Jessica Wetterling (V)